

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

åpen

L.nr.
02/003779

/
Kari Vambheim

Arkivkode

10.07.2002

UTTALE TIL NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID

Vedlagt følger Eidfjord kommune sin uttale til NOU 2002:1 Fortid former framtid.

Med venleg helsing
Eidfjord kommune

Kari Vambheim
kulturkonsulent

Kopi til:

Vedlegg:

Uttale til NOU 2002:1 Fortid former framtid

Hardanger Kulturråd er oppretta under Hardangerrådet og er eit samarbeidsorgan mellom dei kulturansvarlege i Hardangerkommunane Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Kvam, Ulvik og Granvin.

Hardanger Kulturråd har i samarbeid med Norsk Vasskraft- og industristadmuseum, Hardanger folkemuseum og Hardanger fartøyvernssenter utarbeidd fylgjande uttale til NOU 2002:1:

Det er svært positivt at det vert teke initiativ til ei brei og grundig gjennomgang av kulturminnepolitikken i landet med sikte på å utvikla ein ny kulturminnepolitikk. Dagens ordningar viser seg ikkje å fungera tilfredsstillande og den nasjonale satsinga på kulturminnevernet er altfor svak.

Pkt. 1: Mål, strategiar og innsatsområde.

Me sluttar oss til utgreiinga sine mål for ny kulturminnepolitikk. Me vil koma med fylgjande merknad til pkt. 5 ”Dei økonomiske rammene står i forhold til oppgåvene”:

Den største utfordringa i eit aktivt og framtidsretta kulturminnevern er den økonomiske satsinga og me er glade for at utgreiinga peikar på behovet for å styrka dei offentlege økonomiske verkemidlane. Me vil likevel peika på at målet i pkt. 5 ikkje kan nåast utan ei betydeleg større satsing enn det vert lagt opp til i utgreiinga. Me vil peika på Riksantikvaren sin behovsanalyse frå 2001 der prosjekt og oppgåver innan kulturminnevernet i tida 2002-2005 er berekna til å kosta kr 1,9 mrd kroner, dvs. 400-550 mill. kroner pr. år. Dette beløpet må koma i tillegg til dagens ordningar.

Me er einige i at det vert satsa på ulike økonomiske verkemiddel for å fanga opp mangfaldet i kulturminnevernet. I hovudsak skal det offentlege satsa gjennom tre ordningar.

1. Tilskotsordningane gjev staten høve til å styra bruken av ressursar. På bakgrunn av kulturminnefaglege innspel skal staten sjå til at mangfaldet og faglege omsyn vert godt ivaretekne. Staten må ta det særlege ansvaret for fredda kulturminne og kulturmiljø. **Det er difor svært viktig å auka dei statlege tilskotsordningane betydeleg.**
2. Det er svært positivt at det vert oppretta eit kulturminnefond. Fondet si målsetjing om å stimulera til ulike kulturminnetiltak og aktivitetar regionalt og lokalt, er god. **Satsinga på kulturminnefondet er likevel så altfor svak, fondet bør aukast betydeleg ut over den årlege avkastninga som er føreslege til 100 mill pr. år. Avkastningen bør vera minimum kr 400 mill. pr år.**

3. Me ser positivt på at det vert eigne reglar i skatte- og avgiftspolitikken som fremjer satsinga på kulturminnevernet. Dette har særleg stor betydning for private eigarar.

Utgreiinga seier for lite om dei økonomiske utfordringane til drift av ulike kulturminne. Ein del kulturminne vil aldri ha eit inntekspotensiale som kan dekkja drifts- og vedlikehaldskostandene.

Pkt. 2. Korleis leggja til rette for aktiv bruk og ivaretaking av mangfaldet i kulturarven.

Det er positivt at utgreiinga legg sterk vekt på samspelet mellom menneske og kulturminne.

Utgreiinga er for lite tydelig på grunnlaget for dei prioriteringane som må liggja til grunn for ein framtidig bevaringspolitikk.

Desentralisering av mynde til kommunenivået kan føra til auka engasjement og kunnskap på det lokale planet.

Kulturminnearven innan både produksjonslivet, kommunikasjonstilhøva og arbeidsprosessar må få ein meir sentral plass for å skapa forståing for utviklinga av det moderne Norge.

Me saknar ei drøfting av dei immaterielle kulturminna.

Pkt. 3. Kulturminne og kulturmiljø som grunnlag for verdiskaping.

Det er svært viktig å sjå på samspelet mellom kulturminne og verdiskaping. Me viser igjen til pkt. 5 i målsetjinga og peikar på behovet for samsvar mellom dei økonomiske rammene og dei oppgåvene som skal forvaltast. Dei økonomiske verkemidlane må styrkjast slik at grunnlaget for vidare satsing på verdiskaping er realistiske. I dette perspektivet vert vern gjennom bruk viktig.

Pkt. 4. Eigarane og brukarane si rolle og situasjon i kulturminnevernet.

Mange kulturminne forvaltast at private eigarar. Den beste forvaltninga vil ein oppnå når det offentlege og eigarar spelar på lag. Det er positivt at eigarane si rolle er så grundig diskutert i utgreiinga. Igjen vil me peika på pkt. 5 i målsetjinga og hevda at dei økonomiske rammene til eigarane er avgjerande for god forvaltning av kulturminna.

Pkt. 5. Partnerskap og samarbeid

Private og offentlege museum er ressursar i kulturminnevernet. Det er viktig å bevisstgjera behovet for samarbeid mellom frivillige og offentlege instansar.

Pkt. 6. Kompetanseoppbygging og utdanning

- Registeret KUBA må på plass snarast.
- I kulturminnevernet er det objekta som har stått i fokus så langt, ein ny kulturminnepolitikk må leggja meir vekt på dei arbeidsprosessane og teknikkane som trengst for å vedlikehalda og driva dei objekta ein har funne verneverdige. Slik menneskeleg erfaringskunnskap kan vanskeleg rekonstruerast dersom den blir borte, skal den haldast i live må nokon utøva faga og føra kunnskapen vidare til nye generasjonar. Ein viktig del av kompetanseoppbygginga innanfor kulturminnevernet bør omfatta opplæring i og vidareføring av slik handboren

- kunnskap. Å sikra dette kunnskapsmessige mangfaldet har verdi i seg sjølv, samstundes som det er ein føresetnad for ei levande kulturminneformidling.
- Det må byggjast opp regional kompetanse, gjerne knytt til musea eller andre kulturminnefaglege miljø.
 - For å auka bevisstgjerings omkring kulturminnevernet er skulen si rolle avgjerande. Me er nøgde med dei framlegga som kjem fram i utgreiinga på dette punktet. Her må det arbeidast vidare gjennom utdannings- og forskningsdepartementet.
 - Det er bra å leggja til rette for ulike etter- og vidareutdanningstilbod. Likevel må det satsast sterkare på oppbygging av spisskompetanse og fordyping på hovudfagsnivå. Det er viktig at kompetansekrava ikkje vert senka.

Pkt. 8. Kommuneprosjektet.

Dersom ansvar i større grad enn no skal desentraliserast til kommunane må det vera på fylgjande vilkår:

- Rammer, kompetanse og ressursar må vera avklara **før** ei evt. overføring av ansvar og mynde til kommunane.
- Det må utarbeidast faglege rettleiarar for arbeidet med kulturminnevernet i kommunane.
- I visse situasjonar kan det oppstå konflikhtar mellom behovet for vekst i kommunane og bevaring av kulturminne. Når konflikhtar på dette området ikkje vert løyste lokalt, må det framleis vera ein kontrollinstans utanom kommunane for å sikra at kulturminnefaglege omsyn vert ivaretekne.
- Det må etablerast utdanningstilbod innan kulturminnevernet snarast. Kommunane må få overført midlar til kompetansebygging og til kjøp av kompetanse frå kulturminnefaglege instansar.
- Det må byggjast opp regional kompetanse gjerne knytt til musea eller andre kulturminnefaglege miljø.
- Det må oppmuntrast til ulike interkommunale ordningar.
- Det lokalpolitiske avsvaret i kulturminneforvaltninga må tydleggjerast.

Pkt. 9. Særlege merknader frå Hardanger.

Me vil peika på nokre særlege utfordringar for vår region:

Mellomalderkyrkjene:

Ein del kommunar har store utfordringar i å ta vare på kulturminneobjekt frå mellomalderen, særleg gjeld dette mellomalderkyrkjene. Desse har nasjonal verdi og det bør vera eit nasjonalt ansvar å sikra og vedlikehalda desse.. Det må utarbeidast statlege ordningar for vedlikehald, gjerne gjennom spesifikke tilskotsordningar.

Bygningsvern:

Hardanger folkemuseum har over fleire år bygt opp ein brei kompetanse innan bygningsvern og restaurering av bygningar og gjenstandar. Museet fungerer i dag som rådgevar ovafor både kommunane og privatpersonar i heile regionen i kulturminnesaker. Hardanger har på denne måten eit godt grunnlag å byggja vidare på, men det er ein føresetnad at det vert tilført større ressursar dersom museet sine oppgåver vert utvida.

Kulturminnevernet og kulturlandskapet:

Skal kulturminne og kulturmiljø takast vare på, må og kulturlandskapet haldast i hevd. Dette er svært synleg og sentralt i Hardanger der dei no veldrevne gardane er ein vesentleg del av det turistprosjektet vår region er kjent for. Utvikling av kulturlandskapet heng nært saman med rammevilkåra for dagens landbruk. Det er difor viktig å oppretthalda eit småskalalandbruk om ikkje kulturminna skal forsvinna i attgrodde lier.

Ulike tilskotsordningar innan kulturminnevernet og landbruket må samordnast.

Fartøyvern og teknisk industrielle kulturminne:

Sjølvs om utgreiinga opererer med ein vid definisjon av kulturminne/kulturmiljø, verkar det likevel som om utvalet har hatt dei klassiske kulturminna i tankane når dei har vist til døme og aktuelle tiltak. Dei spesielle utfordringane ein står ovafor når det gjeld vern av tekniske kulturminne som industrianlegg og kommunikasjonsmidlar, blir i liten grad kommentert. Dei prioriterte teknisk-industrielle kulturminna må få ein mykje meir sentral plass i den nye kulturminnepolitikken.

Det same gjeld dei flytande kulturminna som også har fått liten plass i utgreiinga, dette sjølv om det synest vera brei semje om at dette er ein type objekt som lenge har vore forsømt av det offentlege kulturminnevernet. Å setja i stand, vedlikehalda og driva eit fartøy er svært ressurskrevjande, særleg i dei tilfella der ein legg vekt på å halda ein høg antikvarisk standard. I mange tilfelle vil ikkje inntektene frå driftsopplegget, sjølv i kombinasjon med eigeninnsats, sikra dei naudsynte inntektene. Her er det naudsynt at det offentlege går inn med faste driftstilskot slik det vert føreslege i Riksantikvaren sin fartøyvernplan for perioden 2002.2006. Istandsetjing og drift av eit fartøy føreset ikkje berre økominiske midlar, men at den naudsynte kompetansen er tilgjengeleg. Dette føreset at ein styrkar og sikrar fagmiljø der dei maritime handverka vert heldne i hevd.

Oppsummering:

Når det gjeld kulturminne, er Hardanger på mange måtar eit Norge i miniatyr med stort mangfald og spennvidde. Her er svært mange kulturminne og me er opptekne av å sikra og vidareutvikla desse og finna gode og funksjonelle administrative løysingar for eit godt kulturminnevern.

Det er både grunnlag for og ynskjeleg å utvikla ulike prøveprosjekt og modellar for ein ny nasjonal kulturminnepolitikk i Hardanger.